

การถ่ายทอดการเดี่ยวขิมเพลงแป๊ะ สามชั้น ผ่านรูปแบบออนไลน์ กรณีศึกษาครูธनिया ฉัตรเมธี

Transmission Process of Khim Solo “Pae-Samchan” in Online format A Case study of Master Thaniya Chatmatee

พรายรักษ์ เสมอญาติ*¹ และ สุวิวรรณ ลิมปชัย²

Prayrak Sameryad*¹ and Suwiwan Limpachai²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการถ่ายทอดการเดี่ยวขิมเพลงแป๊ะสามชั้น ผ่านรูปแบบออนไลน์ กรณีศึกษาครูธनिया ฉัตรเมธี โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีตีความ และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ครูธनिया ฉัตรเมธี ได้รับการถ่ายทอดความรู้ทางด้านดนตรีไทยจากครูหลายท่านด้วยกัน เช่น ครูปราณี ปิ่นทองคำ ครูวิระศักดิ์ กลั่นรอด ครูศิลป์ ตราโมท ครูชนก สาคริก ครูเชื้อ ดนตรีรส ครูดุษฐ์ มีป้อม ครูสหรัฐ จันท์เฉลิม จนทำให้ครูธनिया ฉัตรเมธี เป็นครูดนตรีไทยที่มีความเชี่ยวชาญทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ สำหรับการถ่ายทอดการเดี่ยวขิมเพลงแป๊ะ สามชั้น ผ่านรูปแบบออนไลน์ ของครูธनिया ฉัตรเมธี ผู้เรียนต้องมีพื้นฐานเบื้องต้นในการบรรเลงขิมมาก่อน ซึ่งการสอนทักษะการบรรเลงขิมของครูธनिया ฉัตรเมธี จะสอนตั้งแต่การรู้จักเครื่องดนตรี การนั่ง การจับไม้ การไล่เสียง การถ่ายทอดบทเพลงใช้เพลงที่มี

* Corresponding author, email: prayrak6089p@gmail.com

¹ นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ไทย วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

¹ Student of Thai Music Department, College of Music, Bansomdejchopraya Rajabhat University

² อาจารย์ที่ปรึกษา ศึกษาศาสตร์ไทย วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

² Supervisor, Thai Music Department, College of Music, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

ความง่าย ไม่ยาวจนเกินไป หรือเพลงที่เป็นเพลงทางเก็บ วิธีการสอนมุ่งเน้นทักษะ การบรรเลงมากกว่าบทเพลง สอนอย่างเป็นขั้นตอน โดยใช้วิธีการถ่ายทอดแบบ มุขปาฐะ มีการอธิบาย การสาธิตให้ผู้เรียนเข้าใจและปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องตาม เอกลักษณ์ของทางเพลง แอปพลิเคชันที่ครูธनिया ฉัตรเมธี ใช้ในการเรียนการสอน ออนไลน์มีด้วยกัน 2 แอปพลิเคชัน คือ 1) Line Meeting และ 2) Zoom Meeting และมีการใช้อุปกรณ์ช่วยเสริมในการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อเอื้อให้กับผู้เรียน ได้มีความเข้าใจได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การถ่ายทอด / เพลงเดี่ยวแป๊ะ สามชั้น / ธनिया ฉัตรเมธี

Abstract

This research purpose is transmission process of Khim solo “Pae-Samchan” in online format a case study of Master Thaniya Chatmatee by using a qualitative research methodology from data were collected from documents, interview forms and analyze the data by means of interpretation and data presenting by descriptive and analytical.

The research results, it was found that Master Thaniya Chatmatee received knowledge of Thai music from many teachers such as Master Pranee Pinthongkham, Master Weerasak klanrod, Master Sinlapi Tramote, Master Chanok Sakarik, Master Cheua Dontreeros, Master Dusadee Meepom and Master Saharat Chanchalerm until Master Thaniya Chatmatee is a Thai music teacher with expertise in both theory and performance for transmission process of Khim Solo “Pae-Samchan” in online format of Thaniya Chatmatee. Learners must have a fundamental basic in Khim playing preceding which teaching the skill of Khim playing of Master Thaniya Chatmatee will teach from knowing musical instruments, sitting, mallet grip and scales. The transmission music will use the music that

are easy and not too long or Tang Kep music style. The teaching method focuses on instrumental skills rather than music and teaching step by step by oral transmission, explaining, demonstration for learners to understand and follow correctly according to the uniqueness of the music. Applications that Master Thaniya Chatmatee is used in online teaching, which are 2 applications are 1) Line Meeting and 2) Zoom Meeting, and there are additional devices used in online teaching to facilitate the learners to understand more clearly.

Keywords: Transmission / Solo “Pae-Samchan” / Thaniya Chatmatee

บทนำ

ดนตรีไทยเป็นสิ่งหนึ่งแสดงถึงสัญลักษณ์และเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ซึ่งถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนานในทุกช่วงของเวลา สืบทอดต่อกันมารุ่นสู่รุ่น อย่างไรก็ตามด้วยวิวัฒนาการต่าง ๆ ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี ค่านิยม ความเชื่อของคนในสมัยปัจจุบันที่มีอิทธิพลต่อคนในสังคมไทยเพิ่มมากขึ้นจึงทำให้ดนตรีไทยหรือวัฒนธรรมต่าง ๆ ห่างหายไป

การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transfer) มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นกระบวนการหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ ซึ่งถ่ายทอดระหว่างบุคคล กลุ่มหรือองค์กร มีการใช้เครื่องมือที่มีความหลากหลาย (วนิดา ธนากรกุล และคณะ, 2561 : 19) การถ่ายทอดความรู้ทางด้านดนตรีไทยจะอยู่ในรูปแบบของมุขปาฐะทั้งหมด ซึ่งอาศัยการสังเกต การจดจำ แต่เดิมการเรียนการสอนดนตรีไทยจะเป็นการสอนแบบตัวต่อตัว ปากต่อปาก โดยอาศัยการจำเป็นหลัก แต่เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 19 หรือ covid-19 ในปัจจุบัน ทำให้การเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนไปสู่รูปแบบของการเรียนการสอนออนไลน์

เพลงเดี่ยว คือ เพลงที่ประพันธ์ขึ้นเป็นทางพิเศษสำหรับบรรเลงเฉพาะเครื่องดนตรี ใช้บรรเลงในโอกาสพิเศษเพื่อเป็นการแสดงภูมิปัญญาของผู้คิดทาง

ดนตรีให้เหมาะสมกับชนิดของเครื่องดนตรี และแสดงความไหวพริบปฏิญาณฝีมือ และความแม่นยำของผู้บรรเลงด้วย เพลงที่นิยมนำมาทำ เช่น ลาวแพน นกขมิ้น พญาไศก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2560 : 109)

ขิมเริ่มเข้ามาในประเทศไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยชาวจีนที่เข้ามาติดต่อกับค้าขายได้นำมาบรรเลง จนกระทั่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ประมาณ พ.ศ.2461-2462 จึงมีนักดนตรีนำขิมมาบรรเลงร่วมกับวงดนตรีไทย ต่อมาได้รับความนิยมนำมาบรรเลงผสมวงเครื่องสาย ตั้งแต่นั้นมาไทยก็ได้สร้างขิมขึ้นใช้เองโดยใช้วัสดุในประเทศทั้งหมด แต่ได้ปรับปรุงรูปแบบและวิธีการบรรเลงบ้างเพื่อให้เหมาะสมกับบรรณนิยมของคนไทย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2560 : 26) ขิมเป็นเครื่องดนตรีที่สามารถฝึกได้อย่างรวดเร็ว สามารถพัฒนาต่อยอดการเรียนจากเพลงพื้นฐานไปสู่การเรียนเพื่อการบรรเลงเพลงชั้นสูงต่อไป ซึ่งการบรรเลงขิมส่วนใหญ่เริ่มจากการตีเพลงพื้นฐาน เช่น เพลงแป๊ะ ซึ่งเป็นที่นิยมในการนำมาบรรเลงเป็นการฝึกหัดเพลงชั้นพื้นฐานของเครื่องดนตรีที่เป็นเครื่องสายในส่วนใหญ่

เพลงแป๊ะ สามชั้น เป็นเพลงที่มีทำนอง 2 ชั้น ใช้ร้องประกอบการแสดงละครและนักดนตรีบางท่านมักใช้บรรเลงติดต่อกัน อยู่ในเพลงเรื่องจีนแสด พระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางกูร หรือครุมีแขก) เป็นผู้ประพันธ์ขึ้นเป็นสามชั้น ให้เข้ากับชุดเพลงที่แปลงมาจากเพลงจีนของท่าน ต่อมาภายหลังจึงได้แต่งขึ้นเป็นเพลงอัตรา สามชั้น เป็นชุดเพลงจีน คือ อาเฮีย ชมสวนสวรรค์และแป๊ะ เพลงแป๊ะนี้บางท่านเรียกว่า แป๊ะปลัดแปล หรือแป๊ะปะและแหล (มนตรี ตราโมท, วิเชียร กุลตัญญ์, 2523 : 397)

ครูมนตรี ตราโมท เป็นบุคคลหนึ่งซึ่งมีความรู้ความความชำนาญในด้านการบรรเลงขิมโดยยึดการสอนแบบไทยโบราณเป็นหลักหรือที่เรียกว่าการสอนแบบ मुखปาฐะ คือ การสอนแบบมือต่อมือและจดจำ โดยจะเริ่มสอนจากเรื่องง่ายๆ ไปสู่เรื่องที่ยากตามลำดับ จะใช้การชี้แนะบอกกล่าว ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ควบคู่ไปกับการปฏิบัติจริง (สุวิวรรธน์ วัฒนทัฬ, 2550 : 44-45) โดยครูศิลป์ ตราโมท ได้สืบทอดทางเพลงขิมมาจากครูมนตรี ตราโมท และได้ถ่ายทอดทางเพลงขิมให้กับลูกศิษย์

หลายต่อหลายคน หนึ่งในนั้น มีครุณิยา ฉัตรเมธี รวมอยู่ด้วย ครุณิยา ฉัตรเมธี เป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้าน การบรรเลงซิมทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติ ประสบการณ์ ในการถ่ายทอดทางซิม โดยใช้ทางเพลงของครุมนตรี ตราโมท

ทางเดี่ยวซิมเพลงแป๊ะ สามชั้นเป็นทางที่ครุศิลป์ ตราโมท และผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร.ดุซงกี มีป้อม ร่วมกันประพันธ์ขึ้นให้เป็นทางเดี่ยว ทั้งนี้ในการคิด ประดิษฐ์ทางเพลงแป๊ะ สามชั้น ท่านได้ใช้ทางเพลงที่เป็นมือของทางครุศิลป์ ตราโมท โดยใช้แนวคิดที่ว่าเพลงแป๊ะที่เป็นเพลงเบื้องต้นสามารถนำมาสร้างสรรค์ให้เป็นเพลง ที่บรรเลงในระดับฝีมือขั้นสูงได้ โดยครุณิยา ฉัตรเมธีได้รับการถ่ายทอดเดี่ยวซิมเพลง แป๊ะมาจากครุศิลป์ ตราโมท

ครุณิยา ฉัตรเมธี ได้ศึกษาเล่าเรียนซิมที่มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) กับครูชนก สาคกริก ต่อมาได้เข้าศึกษาในระดับมัธยมศึกษาที่ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง และเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนคร คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาดนตรีศึกษา(ดนตรีไทย) อดีตเป็นบุคลากรสอนซิม ที่โรงเรียนสอนดนตรีเอื้ออารีย์ (Dr. sax) ปัจจุบันทำงานที่โรงเรียนสารสาสน์วิเทศ ราชพฤกษ์ ครูมีความเชี่ยวชาญทางทักษะด้านการบรรเลงซิมและมีประสบการณ์ ทางด้านการสอนซิม มีการส่งนักเรียนเข้าร่วมการประกวดดนตรีไทยในเวทีต่าง ๆ และเคยผ่านการขึ้นบรรเลงในเวทีต่าง ๆ มาอย่างมากมาย

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าครุณิยา ฉัตรเมธี เป็นผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์ในด้านการถ่ายทอดการบรรเลงซิม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะ ศึกษาการถ่ายทอดเดี่ยวซิมเพลงแป๊ะ สามชั้น ของครุณิยา ฉัตรเมธี เนื่องจากเพลง แป๊ะเป็นเพลงที่เหมาะสมสำหรับการฝึกเพลงบรรเลงพื้นฐานแต่สามารถนำทางเพลงมา พัฒนาต่อยอดให้เป็นการบรรเลงระดับฝีมือขั้นสูงได้ ผู้วิจัยจึงได้เรียบเรียง องค์กรความรู้ต่าง ๆ ในการถ่ายทอดการเดี่ยวซิมเพลงแป๊ะ สามชั้นนี้เพื่อให้เกิด ประโยชน์ในการศึกษาและเผยแพร่แก่ผู้ที่มีความสนใจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการถ่ายทอดการเดี่ยวซิมเพลงแป๊ะ สามชั้น ผ่านรูปแบบออนไลน์
กรณีศึกษาครูธनिया ฉัตรเมธี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับการถ่ายทอดเดี่ยวซิมเพลงแป๊ะ สามชั้น ของ
ครูธनिया ฉัตรเมธี เพื่อให้ผู้ที่มีความสนใจสามารถศึกษานำไปใช้เป็นแนวทาง
ในการถ่ายทอดการเดี่ยวต่อไปได้
2. เพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่ผลงานการถ่ายทอดการเดี่ยวซิมเพลงแป๊ะ
สามชั้น ของครูธनिया ฉัตรเมธี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาการถ่ายทอดการเดี่ยวซิมเพลงแป๊ะ สามชั้นผ่านรูปแบบออนไลน์
กรณีศึกษาครูธनिया ฉัตรเมธี โดยศึกษาในด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านเนื้อหาสาระ
ด้านกระบวนการถ่ายทอด
2. ศึกษาประวัติการศึกษาทางด้านดนตรีของครูธनिया ฉัตรเมธี และข้อมูลที่
เกี่ยวข้องกับการเดี่ยวซิมเพลงแป๊ะ สามชั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ด้วยวิธีการเลือกแบบ
เจาะจง (purposive sampling) คือ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ครูธनिया ฉัตรเมธี และผู้ให้
ข้อมูลรอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดุขฎิ มีป้อม นางสาวพรชนก จิตคะเนการ
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำแบบสัมภาษณ์เรื่องประวัติ
การศึกษาทางด้านดนตรีของครูธनिया ฉัตรเมธี รวมไปถึงวิธีการถ่ายทอดการเดี่ยวซิม
เพลงแป๊ะ สามชั้น ของครูธनिया ฉัตรเมธี
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูล
ต่าง ๆ คือ 1) ข้อมูลจากเอกสาร บทความ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ได้แก่
เอกสาร วารสาร และการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดการเดี่ยวซิมเพลงแป๊ะ

สามชั้น ของครุฑนิยา ฉัตรเมธี ซึ่งได้ทำการศึกษา ค้นคว้า จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากการบันทึกเสียงโดยนำข้อมูลที่ได้มาถอดเป็น ตัวหนังสือและทำการเรียบเรียง บุคคลผู้ให้ข้อมูลหลักคือครุฑนิยา ฉัตรเมธี และ บุคคลผู้ให้ข้อมูลรองคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดุษฎี มีป้อม นางสาวพรชนก จิตตะเนกา โดยการสัมภาษณ์ผ่านช่องทางออนไลน์

4. การศึกษาและตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการกำหนดแนวทางการวิจัย โดยแบ่งเป็น หัวข้อดังนี้ 1) ด้านเนื้อหา ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการถ่ายทอดและ การถ่ายทอดดนตรีไทย องค์ความรู้ด้านดนตรี ประวัติและผลงานของครุฑนิยา ฉัตร เมธี 2) ด้านการถ่ายทอดการเดี่ยวซิมเพลงแป๊ะ สามชั้น ของครุฑนิยา ฉัตรเมธี 3) ด้านโครงสร้างของเพลงเดี่ยวซิมเพลงแป๊ะ สามชั้น ทางครุศิลป์ ตรีโมท และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดุษฎี มีป้อม ได้นำทำนองเพลงมาถอดทำนองและบันทึก เป็นโน้ตเพลงไทย โดยใช้สัญลักษณ์ในการบันทึกเพื่อลงรายละเอียดของการบรรเลง เดี่ยวซิมให้ครบถ้วนในการบันทึกโน้ตดนตรีไทย จากนั้นตรวจสอบความถูกต้องของ การถอดทำนอง การเดี่ยวซิมเพลงแป๊ะ สามชั้น และทำการวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบ แก้ไขปรับปรุงและเรียบเรียงเนื้อหา โดยการจัดลำดับให้สัมพันธ์กัน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาสู่การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการใช้แนวทางในระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้ การถ่ายทอดการเดี่ยวซิมเพลงแป๊ะ สามชั้น ของครุฑนิยา ฉัตรเมธี ประกอบด้วย 1) หลักการถ่ายทอด 2) วิธีการถ่ายทอด 3) รูปแบบการถ่ายทอด

4) การวัดและการประเมินผล

6. การนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ เรียบเรียงบทสรุปที่ได้จากการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การถ่ายทอดการเดี่ยวขิมเพลงแป๊ะ สามชั้น ผ่านรูปแบบออนไลน์ กรณีศึกษาครูณิยา ฉัตรเมธี ผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญของ การวิจัย สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้แก่ การถ่ายทอดการเดี่ยวขิมเพลงแป๊ะ สามชั้น ผ่านรูปแบบออนไลน์ กรณีศึกษาครูณิยา ฉัตรเมธี โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านผู้สอน

จากการศึกษา พบว่า ครูณิยา ฉัตรเมธีเริ่มเรียนดนตรีไทย ในปี พ.ศ. 2528 เครื่องดนตรีชิ้นแรกที่เรียน คือซอด้วง กับครูปราณี ปิ่นทองคำ ที่โรงเรียนสตรีวรนาถ ขณะนั้นศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ต่อมาเกิดความชื่นชอบขิมและสนใจ เมื่อตอนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จึงได้ถือขิมไปเรียนที่มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ที่สามเสน โดยเรียนกับครูชนก สาคริก ซึ่งเป็นครูคนแรก ต่อมาได้เข้าศึกษาที่วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง เอกซอด้วง เรียนกับอาจารย์วีระศักดิ์ กลั่นรอด เมื่อสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาได้สอบเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร โดยเลือกเรียนจะเข้กับครูวันชัย เอื้อจิตรเมศ และครูพัชรภรณ์ เอื้อจิตรเมศ ขณะที่ศึกษาปีที่ 2-3 ได้เข้าไปฝากเป็นศิษย์สายบ้านครุมนตรี ตราโมท ขณะนั้นครุมนตรี ตราโมทยังมีชีวิตอยู่ โดยการเข้าไปไหว้และขอเป็นลูกศิษย์ ครูณิยา ฉัตรเมธีเป็นศิษย์รุ่นสุดท้ายที่ครุมนตรี ตราโมทได้ครอบครัวให้ จากนั้นได้เริ่มเรียนขิมจากครูศิลป์ ตราโมท ซึ่งสอนขิมทุกอย่างทางสายของครุมนตรี ตราโมท ทั้งทางในการบรรเลง และเพลงที่ครุมนตรี ตราโมทได้แต่งให้ครูณิยา ฉัตรเมธีและลูกศิษย์คนอื่น ๆ

ลักษณะความเป็นครูของครูณิยา ฉัตรเมธี เป็นคุณลักษณะที่ได้รับการปลูกฝังประสบการณ์การถ่ายทอดมาจากครูผู้ใหญ่หลายท่าน มีความเข้าใจ การถ่ายทอดการบรรเลงที่ถูกต้อง รู้พื้นฐานของลูกศิษย์แต่ละคน เช่น มีพื้นฐาน การเรียนดนตรีไทยเป็นอย่างไร ลูกศิษย์เหมาะสมกับเครื่องดนตรี สรีระเหมาะกับ เครื่องดนตรีที่เลือกไหม โดยคอยแนะนำลูกศิษย์ด้วยความใจเย็น ไม่รีบร้อน ยึดหลักการถ่ายทอด และคุณลักษณะในการสอนตามแบบของครุมนตรี ตราโมท

และครูศิลป์ ตรีมาโท ผู้วิจัยได้จำแนกคุณลักษณะการเป็นผู้สอนของครูธนิยา ฉัตรเมธี ได้ดังนี้

1) ความรู้ ความสามารถด้านทักษะและทฤษฎีดนตรีไทย

ครูธนิยา ฉัตรเมธี ได้รับการถ่ายทอดการบรรเลงขิมกับครูมนตรี ตรีมาโท จากนั้นเริ่มต่อเพลงกับครูศิลป์ ตรีมาโท ได้พัฒนาคุณสมบัติในด้านของทักษะการปฏิบัติการบรรเลงขิม รวมถึงองค์ความรู้ทางด้านทฤษฎีดนตรีไทย เริ่มต้นจากระดับประสบการณ์ของผู้เรียนตามอัธยาศัย ก่อนที่จะเข้ารับการศึกษามาตามขั้นตอนต่อ ๆ ไป และยังมี การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน ที่การเรียนการสอนมาอยู่ในรูปแบบของการออนไลน์

2) ความใส่ใจต่อลูกศิษย์

ครูธนิยา ฉัตรเมธี เป็นครูสอนดนตรีไทยที่มีลูกศิษย์หลากหลายทั้งวัยเด็ก และทำงาน ลูกศิษย์ที่มาเรียนกับครูธนิยา ฉัตรเมธี มีหลากหลายรูปแบบ มาเรียนเพื่อต้องการคำปรึกษาในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านดนตรีและการใช้ชีวิต โดยถ่ายทอดเนื้อหาด้วยความใจเย็น มีจิตใจเมตตากรุณาแก่ศิษย์ ไม่ใจร้อนในการรับต่อเพลงจนเกินไป ถ่ายทอดรายละเอียดของการบรรเลงได้อย่างครบถ้วน

3) การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับลูกศิษย์

การสอนของครูธนิยา ฉัตรเมธี ได้ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะการบรรเลงขิม ท่านอบรมสั่งสอนลูกศิษย์ด้วยความใจเย็น ไม่รีบร้อนครอบคลุมรายละเอียดที่ลึกซึ้ง พร้อมทั้งปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกศิษย์อย่างสม่ำเสมอ เช่น การตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบ มีความกตัญญู การเคารพครูบาอาจารย์ รุ่นพี่รุ่นน้อง

การถ่ายทอดผ่านรูปแบบของออนไลน์ของครูธนิยา ฉัตรเมธี ลูกศิษย์จำเป็นต้องมีพื้นฐานมาก่อน เช่น มีพื้นฐานความรู้เบื้องต้นในการเรียนทักษะขิม การถ่ายทอดขิมผ่านรูปแบบออนไลน์จึงมุ่งเน้นไปที่พื้นฐานของผู้เรียนในแต่ละบุคคล ความเข้าใจในการต่อเพลง การจดจำทำนอง และเวลาในการฝึกซ้อมเพลง

2. ด้านผู้เรียน

การเรียนการสอน เป็นการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนด้วยความเมตตา ใจเย็น โดยการคัดเลือกผู้เรียนของครูธनिया ฉัตรเมธิ ผู้เรียนต้องมีพื้นฐานในการบรรเลงขิมมาก่อน และพัฒนาต่อยอดเพลงขึ้นไปเรื่อย ๆ ว่าผู้เรียนมีการพัฒนาฝีมือการบรรเลงขิมลักษณะใด วิธีการสอนใดที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน โดยไม่ปิดกั้นวิชาความรู้ ทักษะการปฏิบัติ และทฤษฎีการบรรเลงขิม เพื่อเป็นการสืบทอดทางเพลงของครูโบราณ ให้ถูกต้องตามหลักการบรรเลงของครู และอนุรักษ์ความเป็นเอกลักษณ์ของทางเพลงให้อยู่ในวงการดนตรีไทยสืบต่อไป

3. ด้านเนื้อหาสาระ

จากการศึกษา พบว่า ครูธनिया ฉัตรเมธิ ใช้เนื้อหาในการเรียนการสอน ประกอบไปด้วย การรู้จักเครื่องดนตรี การนั่ง การจับไม้ และมีการให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติทักษะการบรรเลงขิมจากแบบฝึกหัดการไล่เสียง บทเพลงที่ใช้ในการสอน สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์ และระบบการติดต่อสื่อสาร

1) รู้จักเครื่องดนตรี เช่น ขิม มีส่วนประกอบของเครื่องดนตรีเป็นอย่างไรบ้าง วิธีการดูแลรักษาเครื่องดนตรีควรทำอย่างไร วิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีนั้น ๆ ก่อนเริ่มการเรียนการสอน

2) การนั่ง ถูกต้องตามแบบแผน ผู้เรียนต้องนั่งให้ถ่อม ไหล่ผึ่ง ตัวตรง หลังแขนต้องไม่ค้ำคัก ข้อมือต้องตรงเสมอกับตัวสายขิม วางระดับไหล่ให้ปกติ ไม่เอียงไหล่ข้างใดข้างหนึ่งและหน้าตรง

3) การจับไม้ เริ่มจากการพนมมือให้เป็นดอกบัวตูม แล้วจับไม้ลงมาให้พอดี ข้อมือต้องมีความเท่ากัน เวลาลงน้ำหนักมือต้องมีความเท่ากันทั้งสองด้าน มือซ้ายมือขวา

4) แบบฝึกไล่เสียง การเรียนการสอนดนตรีไทยในทุกประเภทของเครื่องดนตรี จะต้องเริ่มเรียนตั้งแต่การฝึกไล่เสียง ซึ่งเป็นแบบฝึกเฉพาะ หรือประโยคสั้น ๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้สำหรับฝึกทักษะให้มีความชำนาญ และรู้ถึงลักษณะวิธี

การบรรเลง การไล่เสียงเพื่อความคล่องตัวในการบรรเลงหรือเพื่อให้ได้เสียงที่ตั้งชัดเจน น้ำหนักมือทั้งสองข้างมีความเท่ากัน

5) บทเพลงที่ใช้ในการสอน ครูธनिया ฉัตรเมธียึดหลักในการถ่ายทอดตามการบรรเลงซิมของครุศิลปี ตราโมท โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางเพลงแต่อย่างใด ซึ่งได้ให้ความรู้ของเพลงนั้น ๆ และให้ผู้เรียนทำตามขนบธรรมเนียมโบราณ

6) สื่อ อุปกรณ์ในการเรียนการสอน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถที่เห็นเข้าใจสิ่งที่ผู้สอนต้องการที่สื่อได้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ประกอบด้วย ตัวหนีบ ไอแพด ลำโพง ไมโครโฟน กล้องตัวเล็ก

7) ระบบการติดต่อสื่อสาร ใช้ระบบการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) โดยผ่านแอปพลิเคชันการประชุมทางวิดีโอ คือ Line Meeting และ Zoom Meeting ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนสามารถพูดคุย ชักถามร่วมกันได้ในขณะที่สอนและสามารถตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนได้ กลุ่มลูกศิษย์ที่ยังเป็นเด็ก ใช้ Line Meeting กลุ่มวัยทำงานใช้การเรียนการสอนผ่าน Zoom Meeting

4. ด้านกระบวนการถ่ายทอด

ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดการบรรเลงซิมของครูธनिया ฉัตรเมธี ซึ่งประกอบด้วย 1) หลักการถ่ายทอด 2) วิธีการถ่ายทอด 3) รูปแบบการถ่ายทอด 4) การวัดและการประเมินผล ได้แก่

1) หลักการถ่ายทอดการบรรเลงซิมของครูธनिया ฉัตรเมธี

หลักการสำคัญที่ครูธनिया ฉัตรเมธี ใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์นั้น เป็นแนวทางการบรรเลงตามแนวทางจากสายบ้านครุมนตรี ตราโมท ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากครุศิลปี ตราโมท โดยให้ความสำคัญกับการสอนตามความเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ให้สามารถพัฒนาความรู้ ทักษะการบรรเลงซิมของผู้เรียนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะการถ่ายทอดดนตรีไทยตามขนบแบบโบราณที่มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้และทักษะทางด้านดนตรีไทยของผู้เรียนตามศักยภาพของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

การเรียนการสอนออนไลน์ สิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก คือ สัญญาณอินเทอร์เน็ตทั้งของผู้เรียน หรือผู้สอน ต้องมีสัญญาณที่ต้องมีความพร้อม อุปกรณ์เครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ ไอแพด หรือสมาร์ทโฟน รวมทั้ง การเลือกเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์ ต้องมีความง่าย ไม่ยาวจนเกินไป หรือเป็นเพลงที่เป็นทางเก็บ เพื่อให้ลูกศิษย์สามารถต่อเพลงได้อย่างรวดเร็ว

2) วิธีการถ่ายทอดการบรรเลงซิมของครูธनिया ฉัตรเมธี

วิธีการถ่ายทอดการบรรเลงซิมของครูธनिया ฉัตรเมธี สรุปได้ว่า ใช้วิธีการเรียนการสอนแบบมุขปาฐะ โดยการอธิบายและการสาธิตให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเป็นสิ่งสำคัญ วิธีการสอนนี้ได้สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ยังมีการใช้วิธีการถ่ายทอดเช่นนี้อยู่ สำหรับขั้นตอนการถ่ายทอดการบรรเลงซิม ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนไว้ 4 ขั้นตอน 1. การพิจารณาผู้เรียน คือ การวิเคราะห์ถึงจุดเด่น จุดด้อยในการบรรเลงซิมของผู้เรียน 2. การเล่าประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อม คือ การช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ หรือแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ 3. การเพิ่มเติมทักษะการบรรเลงซิม คือ การปรับเปลี่ยนและบอกวิธีการบรรเลงที่ถูกต้องกับผู้เรียนเสมอ เพื่อให้เหมาะสมกับฝีมือ และความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน 4. การสร้างบรรยากาศในการเรียน การสอนซิม คือ บรรยากาศในการเรียนการสอนที่ครูใช้สำหรับการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อเอื้อต่อการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรู้ ทางด้านการสอนซิมของครูธनिया ฉัตรเมธี อย่างมีประสิทธิภาพทางการสอน

3) รูปแบบการถ่ายทอดการบรรเลงซิมของครูธनिया ฉัตรเมธี

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของนักเรียนที่เป็นในกลุ่ม ของวัยเด็กมีความแตกต่างจากการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มที่เป็นวัยผู้ใหญ่ วัยเด็กมีทักษะการปฏิบัติที่สามารถต่อเพลงได้ง่ายกว่า สามารถจดจำเพลงได้นาน ขมีเวลาเพียงพอในการฝึกซ้อม กลุ่มของวัยผู้ใหญ่ มีทักษะในการปฏิบัติที่ใช้เวลา ในการต่อเพลงค่อนข้างเร็วกว่า แต่ก็สามารถลืมนเร็วได้ง่าย ตัวช่วยที่ใช้ในการเรียน

การสอนสำหรับผู้ใหญ่ คือ โน้ตเพลง ส่วนใหญ่การเรียนการสอนไม่มีการให้โน้ตใช้เพียงแต่การจดจำเท่านั้น

4) การวัดและการประเมินผลผู้เรียนของครูธनिया ฉัตรเมธี

การวัดและการประเมินผลของครูธनिया ฉัตรเมธี มีลักษณะและวิธีการในการประเมินการสอนดนตรีไทยตามขนบธรรมเนียมโบราณ สอดคล้องกับหลักการประเมินตามสภาพจริง เนื่องจากการประเมินมุ่งเน้นที่การพัฒนาทักษะการบรรเลงขิมตามความเป็นจริง โดยส่วนใหญ่จัดให้ผู้เรียนได้มีการแสดงผลการฝึกทักษะการบรรเลงขิม เช่น การประกวด การแสดงบนเวทีต่าง ๆ เพื่อให้ครูได้เห็นถึงพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างชัดเจน แม้ไม่มีเครื่องมือและขั้นตอนในการประเมิน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการถ่ายทอดการเดี่ยวขิมเพลงแป๊ะ สามชั้น ผ่านรูปแบบออนไลน์ กรณีศึกษาครูธनिया ฉัตรเมธี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการถ่ายทอดการเดี่ยวขิมเพลงแป๊ะ สามชั้น ผ่านรูปแบบออนไลน์ กรณีศึกษาครูธनिया ฉัตรเมธี สามารถอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1) ความเป็นครู องค์ประกอบที่สำคัญตามทฤษฎีการศึกษา ประกอบด้วย สิ่งสำคัญ 4 ส่วน ได้แก่ ครูหรือผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหาสาระ และการเรียนการสอน (Steiner, 1988) ผู้สอนต้องเป็นผู้ที่มีทักษะการสอนที่ดี มีความรู้ ความใส่ใจต่อผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนของครูธनिया ฉัตรเมธี พบว่า ครูเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านทักษะ และทฤษฎีดนตรีไทย โดยมีวิธีการสอนที่ดี เอาใจใส่ผู้เรียนอย่างจริงจัง อีกทั้งยังมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้เรียน สอดคล้องกับ พิชญภา มาณะวิริยะภาพ (2559) กล่าวว่า การคัดเลือกผู้เรียนของครูธनिया ฉัตรเมธี ผู้เรียนต้องมีพื้นฐานการบรรเลงขิมมาแล้ว ซึ่งการสอนของครูธनिया ฉัตรเมธี ไม่ปิดกั้นวิชาความรู้ทักษะการบรรเลงขิมของตนเองแต่อย่างใด เพื่อเป็นการสืบ

ทอดตามแบบของครูโบราณ ให้ถูกต้องตามหลักการบรรเลง และอนุรักษ์ความเป็นเอกลักษณ์ทางเพลงของครูโบราณให้อยู่ในวงการดนตรีไทยสืบต่อไป

2) วิธีการถ่ายทอดการบรรเลงขิม วิธีการถ่ายทอดการบรรเลงขิมของครูธนิยา ฉัตรเมธี คือ วิธีการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ โดยการอธิบาย และการสาธิต เป็นสำคัญ ซึ่งวิธีการสอนที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะการเรียนการสอนดนตรีไทย ดังที่ สมชาย เอี่ยมบางยุง (2545) กล่าวไว้สอดคล้องว่า “กระบวนการถ่ายทอดดนตรีไทยเป็นภูมิปัญญาทางด้านดนตรีที่สั่งสมและสืบทอดกันมาช้านานของบรรพบุรุษไทย การถ่ายทอดดนตรีไทยในสมัยก่อนอยู่ในรูปแบบมุขปาฐะ คือการสอนในรูปแบบการบอกเล่าให้จำ ทำให้ดูแล้วทำตาม สังเกต” ครูธนิยา ฉัตรเมธี อนุรักษ์ระเบียบการปฏิบัติจากการได้รับการถ่ายทอดการบรรเลงขิมให้เหมือนต้นฉบับทุกประการ

3) การเรียนการสอนขิมออนไลน์ จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่มาเรียนต้องมีพื้นฐานเบื้องต้นในการบรรเลงขิมมาก่อน เนื่องจากมีพื้นฐานมาก่อนต่อเพลงได้ง่ายกว่า เพลงที่ใช้ในการเรียนการสอนต้องเป็นเพลงที่ง่าย ไม่ยาวจนเกินไป หรือเป็นเพลงทางเก็บ เพลงแรกทีครูธนิยา ฉัตรเมธีต่อให้ คือ เพลงแขกประเทศ ชั้นเดียว เพราะมีโน้ตที่สั้น กะทัดรัด ในการติดต่อสื่อสารครูใช้การสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) โดยผ่านแอปพลิเคชันการประชุมทางวิดีโอ คือ Line Meeting และ Zoom Meeting เพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียนสามารถพูดคุย ชักถาม ร่วมกันได้ในขณะที่สอนและสามารถที่จะตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เนื่องจากการเรียนการสอนดนตรีไทยผ่านรูปแบบออนไลน์ ผู้เรียนจำเป็นต้องมีพื้นฐานการบรรเลงมาก่อน ดังนั้นผู้สอนจึงต้องมีความใส่ใจกับผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน

2. ครูผู้สอนสามารถนำวิธีการสอนของครุฑนียา ฉัตรเมธีไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม และโอกาสของการนำไปใช้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาองค์ความรู้ (knowledge management) โดยจัดทำเป็นแบบฝึกทักษะการบรรเลงขิมของครุฑนียา ฉัตรเมธี และควรจัดทำสื่อการสอนเพื่อให้มีการนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้

2. ควรมีการศึกษากลวิธีในการบรรเลงเดี่ยวขิมเพลงแป๊ะ สามชั้น โดยการวิเคราะห์ถึงกลวิธีต่าง ๆ ที่ใช้ในการบรรเลงเดี่ยวขิม เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางเพลงที่ครุฑศิลป์ ตราโมท และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดุขฎิ มีป้อม ได้ร่วมกันประพันธ์

บรรณานุกรม

ดุขฎิ มีป้อม. (22 มีนาคม 2564). **สัมภาษณ์**. อาจารย์ประจำภาควิชาดุริยางคศิลป์

ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม.

ธนิยา ฉัตรเมธี. (13 พฤษภาคม 2564). **สัมภาษณ์**. ครูโรงเรียนสารสาสน์วิเทศราชพฤกษ์.

พิชญภา มานะวิริยภาพ. (2559). **การศึกษากระบวนการถ่ายทอดและเทคนิคการสอนขิมของอาจารย์นิธิ ศรีสว่าง**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลป ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรชนก จิตคะเนการ. (15 พฤษภาคม 2564). **สัมภาษณ์**.

มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลดัลท์. (2523). **ฟังและเข้าใจเพลงไทย**. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ขุนทรงสุภาพ (แพทย์ทรง บุญยะรัตเวช) ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันเสาร์ที่ 9 พฤศจิกายน 2523. กรุงเทพฯ : ไทยเชชม.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2560). **สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ - ดุริยางค์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์.

วนิดา ธนากรกุล และคณะ. (2561). รูปแบบการถ่ายทอดความรู้สำคัญยิ่งยวดภายใน และภายนอกศูนย์การแพทย์กาญจนาภิเษก ผ่านนิตรรศการ. วารสาร Mahidol R2R e-Journal. 5(1), 17-29 .

สมชาย เอี่ยมบางยุ้ง. (2545). กระบวนการถ่ายทอดchimของชมรมดนตรีไทย มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง). วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุวิวรรณ์ วัฒนทัฬ. (2550). บ้านโสมส่องแสง : การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทย ของครูมนตรี ตราโมท. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา วัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

Steiner, E. (1988). **Methodology of theory Building**. Sydney : Edocology Reseaech Associates.